

Nederlandse Akkerbouw Vakbond

Jaarverslag 2013

NAV-missie:

Een goed inkomen en faire opbrengstprijzen

Strijd voor akkerbouwvriendelijke invulling nieuw GLB

Steun voor pleidooi 'Eiwit van Europese akkers'

SuperMacht in flessenhals voedselketen doorbreken

Inhoud

Strijd voor akkerbouwvriendelijke invulling GLB

- Draagvlak voor vergroening beperkt
- Steun voor pleidooi 'Eiwit van Europese akkers'
- Duurzaamheidscertificering VVAK

Over markten en machten

- SuperMacht in flessenhals voedselketen doorbreken
- Markt- en prijsinformatie op hoger peil brengen
- Areaal en ha-opbrengst bepalen aardappelprijs
- Ken je kostprijs
- Graanmarkt instabiel
- Afbraak EU-suikerbeleid
- Uitdaging voor telers in NO Nederland en Avebe

Vooruit met kwaliteit en duurzaamheid

- Pootaardappelen, kwaliteit voorop
- Bodemvruchtbaarheid en mineralen
- Zorgen over nieuwe etiketten chemische middelen
- 'Shut down' onderzoek en innovatie
- Terughoudend over genetische modificatie
- Proef de sfeer op het veld!

Samen met anderen

- Ontmanteling Productschap Akkerbouw
- Uitwisseling met de andere vakbonden
- Samenwerking NAV met VTA en LTO
- Overlast ganzen beter aanpakken
- Met andere maatschappelijke organisaties in NL
- De boerenmanier van Via Campesina in Brussel

Activiteiten NAV-regio's in 2013

Strijd voor akkerbouwvriendelijke invulling GLB

De NAV bleef zich in 2013 met alle kracht inzetten voor faire opbrengstprijzen.

Dat wil zeggen: kostprijs plus ondernemersmarge.

Voor alle akkerbouwgewassen en alle akkerbouwprestaties.

Echter de politieke keuzes in de EU leiden voor de NAV tot de rol van
'burgemeester in oorlogstijd'.

De Nederlandse Akkerbouw Vakbond was en is groot voorstander van een Europees Gemeenschappelijk Landbouwbeleid. Als klein land met een gespecialiseerde akkerbouw zijn we erg exportgericht en daarbij afhankelijk van ongestoorde transacties in de EU. Bovendien vinden we Europese regeling de beste garantie om tot een 'gelijk speelveld' te komen in Europa. Gemeenschappelijke regelingen moeten wel beheersbaar en uitvoerbaar blijven. De grens aan de omvang van de EU lijkt wel ongeveer bereikt te zijn. Uit het oogpunt van voedselstrategie en voedselsoevereiniteit pleit de NAV voor regulering per continent/handelsblok.

De Europese Unie kan haar landbouwbeleid niet los van de WTO vaststellen. De EU en de VS hebben een akkoord bereikt waarbij prijsondersteuning voor de landbouw is ingeruild tegen toeslagen. De achtergrond van deze ruil is om de veel te lage wereldmarktprijzen voor de producenten te compenseren met bedrijfstoelagen. De effecten hiervan zijn zichtbaar. Als gevolg van twee decennia lage wereldmarktprijzen voor granen en eiwitgewassen is in grote delen van de wereld de landbouwontwikkeling gestagneerd. De landbouwproductie kon daardoor op wereldschaal de toenemende vraag door bevolkings- en welvaartsgroei nauwelijks bijhouden. Het gevolg hiervan is dat de voorraadposities tot een minimum zijn afgenomen en dat er een markt is ontstaan met grote prijsfluctuaties. Immers, de voedselmarkt is inelastisch. De vraag past zich niet aan het aanbod aan.

Tegelijkertijd zijn overheden en samenleving in het rijke westen steeds minder in staat of bereid relatief grote bedragen voor inkomstenondersteuning te betalen. De oproep en de inzet van NAV is om na de grote landbouwhervorming in de jaren 80-90 van de vorige eeuw waarin de omslag van prijs- naar inkomensondersteuning is gemaakt, nu te kiezen voor marktregulering en marktbescherming zodat de boereninkomens in de toekomst uit de markt kunnen komen en we niet afhankelijk zijn van toeslagen.

Ondertussen is in de EU het nieuwe GLB tot 2020 vastgesteld. De directe betalingen aan boeren uit pijler 1 zullen in West-Europa verlaagd worden ten gunste van collega's in Oost-Europa. De grote verschillen in toeslagen worden hierdoor gereduceerd. Daarnaast worden aan de directe boerenbetalingen eisen voor vergroening opgelegd, die vooral impact hebben op de intensieve West-Europese akkerbouw. Verder wordt tegen de zin van de NAV de suikerquotering met ingang van 2017 opgeheven. Wel blijft een beperkte importheffing voor wereldmarktsuiker in stand. De positie van de boer als marktpartij zou via producentenorganisaties wel enigszins versterkt mogen worden.

De hoofdlijnen van het nieuwe GLB zijn in 2013 in EU-verband vastgesteld. De hoofdlijnen komen niet overeen met de visie van de NAV. In de rol van 'burgemeester in oorlogstijd' probeert de NAV er bij de invulling het beste van te maken. In 2014 komt het aan op de nationale invulling binnen de vastgestelde EU-kaders. In 2013 is met die invulling in Nederland een begin gemaakt. De mogelijke overheveling van gelden van pijler 1 naar pijler 2, de invulling van de vergroening en de overgang naar een gelijke hectare premie zijn enkele belangrijke onderdelen van de nationale invulling. De NAV heeft steeds benadrukt dat de toeslagen komen vanuit het oude prijsbeleid en dus ter compensatie naar het boerenerf moeten (pijler 1) en niet naar plattelandsbeleid (pijler 2). Eind 2013 heeft de staatssecretaris van Economische Zaken aangegeven geen gelden over te willen hevelen naar pijler 2. Tegen de wens van de NAV heeft de Nederlandse overheid echter besloten geen gebruik te maken van de mogelijkheid om sectoren waarin de inkomensverschuiving bij de overgang naar flatrate het grootst zijn, tijdelijk te herkoppelen. De NAV bepleit een herkoppeling voor zetmeelaardappelen, maar dan via de individuele boer en niet via een afnemende industrie. Wel is de staatssecretaris akkoord met een zo geleidelijk mogelijke overgang naar de gelijke hectarepremie in 2019.

Draagvlak voor vergroening beperkt

Bijna driekwart van de Nederlandse akkerbouwers is het niet eens met de vergroening van de bedrijfstoelagen. Slechts 2% is het eens met de 5/7% ecologische bestemming die in EU-verband is vastgelegd. Dat bleek uit de opiniepeiling van de NAV onder akkerbouwers eind 2012. In 2013 is in het kader van het nieuwe GLB uitgebreid gesproken over 'vergroening' zowel in Brussel en Den Haag als onder boeren. Brussel besloot de vergroeningseis voorlopig (2015 en 2016) te verlagen van 7% naar 5% van het areaal en de vergroening niet in 2014 maar in 2015 in te laten gaan.

In de nationale invulling valt ook de vergroeningseis voor 30% van de basistoelage als 'top-up'. Hiervoor geldt een minimum van drie gewassen per bedrijf en een 5% ecologische zone (EFA) voor bedrijven met meer dan 30 ha akkerbouw. Deze vergroening is door de Eurocommissaris Ciolos 'verkocht' als milieumaatregel om daarmee directe betalingen aan boeren te legitimeren. De NAV acht het onrechtvaardig om in de praktijk enkel vergroeningsmaatregelen aan de akkerbouw op te leggen. Binnen de Nederlandse verhoudingen valt 5% van de oppervlakte niet in te vullen met eenvoudige 'verliesgronden' als landschapselementen. Voor Nederland zet de NAV in op behoud van de teeltbare oppervlakte. De vakbond wil onder meer de teelt van rijp te oogsten peulvruchten als erwten, bonen, lupine en soja onder de EFA laten vallen. Van deze producten is een groot tekort in de EU (75% import). Ook de veehouderij heeft belang bij duurzaam geproduceerd eiwitrijk veevoer. De NAV bepleit verder dat sloten en slootkanten en andere landschapselementen onder de EFA vallen en dat ook duurzaamheidscertificaten als invulling van de vergroeningseisen moeten kunnen gelden.

Steun voor pleidooi 'Eiwit van Europese akkers'

De arealen eiwitrijke gewassen in ons land zijn nog erg bescheiden. In 2013 steeg het areaal niet-bittere lupinen tot ca. 75 hectare en het areaal sojabonen tot 33 hectare. Daarnaast bestond het areaal eiwitgewassen uit 228 hectare veldbonen en 231 hectare voedererwten. In totaal beslaan deze vier gewassen in 2013 een areaal van 600 hectare, dat is 0,03 procent van de totale Nederlandse landbouwgrond.

Voor de eiwitgewassen in diervoeders is Nederland afhankelijk van invoer van buiten de Europese Unie. Het gaat dan vooral om de import van soja, waarbij de Nederlandse diervoeder- en levensmiddelenindustrie streeft naar de inzet van meer duurzaam geproduceerde soja. Doel hierbij is om in 2015 helemaal overgeschakeld te zijn op duurzaam geproduceerde soja. In een aantal EU-lidstaten zijn er initiatieven om meer sojabonen te gaan verbouwen, vooral in de Donauregio. Het totale areaal sojabonen in de Europese Unie is ongeveer 410.000 hectare. In vergelijking met de grote sojaproducerende landen is dit bescheiden. De grootste arealen sojabonen zijn te vinden in de

Verenigde Staten met 3,1 miljoen hectare, in Brazilië met 2,5 miljoen hectare en in Argentinië met 1,9 miljoen hectare.

Milieudefensie introduceert in 2013 de 'Kleine Hoefprint kaas', kaas gemaakt van melk van koeien die alleen met lokale producten zijn gevoerd. De melk die gebruikt wordt voor de kaasjes is afkomstig van koeien die alleen gevoerd zijn producten uit de EU. De actie van Milieudefensie past goed in het NAV-streven naar 'Meer eiwit van Europese akkers'. De NAV is via het Comité van aanbevelingen betrokken bij de 'Kleine Hoefprint kaas'.

Het areaal soja en lupinen in Nederland gaat in 2014 flink in de uitbreiding. Telers en Agrifirm gaan voor 200 ha soja. De lupineteelt gaat in 2014 naar ca. 150 ha. Zowel voor soja als lupine is in 2013 een praktijknetwerk gestart om de teelten te optimaliseren. De NAV is betrokken bij beide netwerken. De lupine wordt o.a. geteeld voor de Vivera vleesvervangers productlijn 'We love Nature'. Vivera zet het product duidelijk in de markt als vleesvervanger gemaakt van regionaal geteelde lupine. Door deze profilering hoeven telers niet te concurreren met de op de wereldmarkt verkrijgbare goedkopere lupine uit Australië.

Op de Dag van de Duurzaamheid (10 oktober 2013) vond in Perscentrum Nieuwspoort te Den Haag de door Stichting Urgenda en NAV georganiseerde lupine-lounge plaats. De lupine-lounge was de officiële afsluiting van de Peulenparade, een campagne om de consumptie van peulvruchten te stimuleren. In zijn inleiding riep NAV-bestuurslid Hans van Kessel het kabinet en de 2e Kamer op:

- de gekoppelde steun voor eiwitgewassen in Nederland toe te passen;
- de eiwitrijke gewassen te accepteren als vergroeningsmaatregel;
- opnieuw een EU-invoerheffing op plantaardig eiwit in te stellen;
- budget vrij te maken voor onderzoek en innovatie, veredeling, optimalisering van de teelt en productontwikkeling.

Ook via directe contacten heeft de NAV in 2013 wederom krachtig de teelt van eiwitgewassen bepleit bij het Ministerie van Economische Zaken (zowel bij de staatssecretaris als bij de verantwoordelijke ambtenaren) en bij leden van de Tweede Kamer als gedeeltelijke invulling van de 5% vergroening. Gepleit is voor 3% invulling door o.a. rijpge oogste eiwitgewassen zoals kapucijners, soja en lupine. Eiwitgewassen kunnen duurzaam geteeld worden aangezien ze stikstof uit de lucht binden en nauwelijks bemesting nodig hebben. Daarnaast levert de teelt van eiwitgewassen een positieve bijdrage aan de bodemvruchtbaarheid en de biodiversiteit op de Nederlandse akker. De staatssecretaris heeft positief gereageerd op de NAV-pleidooien.

Duurzaamheidscertificering VVAK

Het VVAK heeft tot doel een optimale voedsel- en voederveiligheid en kwaliteit te waarborgen voor alle akkerbouwmatig geteelde gewassen/producten. In de aardappelteelt wordt hier veelvuldig gebruik van gemaakt. Naast het voedselveiligheidscertificaat VVAK is door het Productschap Akkerbouw met inbreng van de NAV in 2012 de VVAK-module 'Duurzaam Akkerbouw Bedrijf' (DAB) ontwikkeld. Op 17 oktober 2012 heeft het verantwoordelijke ministerie deze module erkend. Sindsdien is er voor telers de mogelijkheid om aan de vrijwillige duurzaamheidsmodule VVAK mee te doen. Het duurzaamheidscertificaat VVAK is nu vooral interessant voor telers die zich op het gebied van 'duurzaamheid' willen profileren en voor telers met koolzaad, granen en industriegroente. De NAV ziet de VVAK-duurzaamheidsmodule als een goede en goedkope manier om de vergroening in te vullen via certificering. VVAK-certificering ziet de NAV als een relatief goedkoop alternatief voor de dure GlobalGap-certificering. Staatssecretaris Dijkzma heeft inmiddels aan de Tweede Kamer toegezegd te bezien of het VVAK-duurzaamheidscertificaat kan dienen als een (gedeeltelijke) invulling van de 5% vergroening (EFA). Overigens is de NAV van mening dat ook GlobalGap en Veldleeuwierik geschikt zijn voor duurzaamheidscertificering in het kader van de vergroening.

Over markten en machten

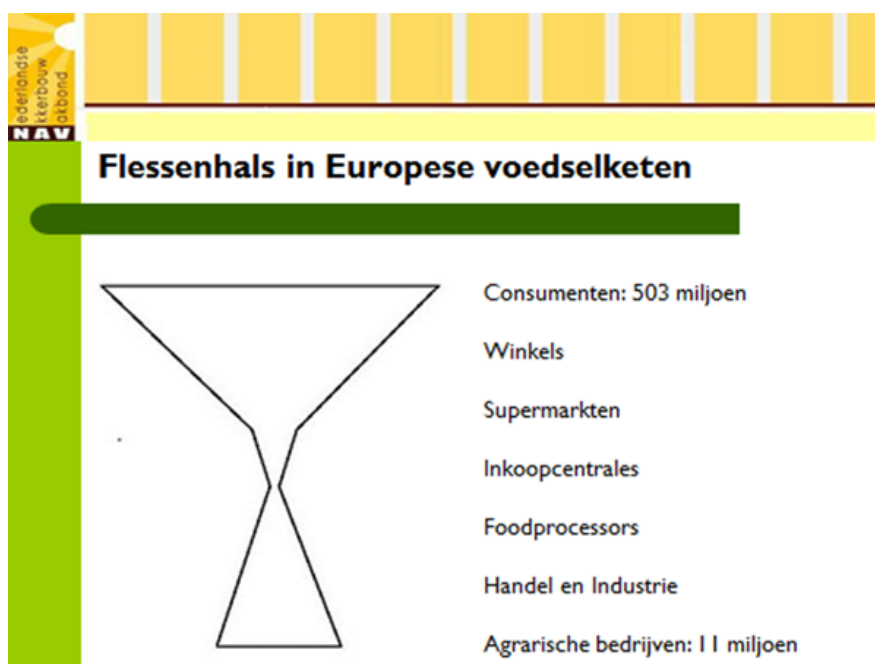
Telers zijn een van de schakels in de voedselketen.

De NAV strijdt voor een gelijkwaardige positie in de keten en
vanzelfsprekend voor faire, kostendekkende opbrengstprijzen.

Een taaie strijd in de agri- en foodketen met SuperMachten

SuperMacht in flessenhals voedselketen doorbreken

In de agri- en foodketens hebben de verwerkers (o.a. de fritesindustrie) en de supermarkten een grote (inkoop)macht. De supermarkten gebruiken die positie om hun producten zo goedkoop mogelijk in te kopen. In dit krachtenveld hebben de primaire producenten een zwakke positie en moeten hun producten vaak (te) goedkoop leveren. Om er voor te zorgen dat de supermarkten hun positie niet misbruiken hebben minister Kamp en staatssecretaris Dijksma in de nazomer van 2013 met de retail een (vrijwillige) gedragscode 'Eerlijke Handelspraktijken' afgesproken. De inkt van de vrijwillige gedragscode voor de supermarktbranche was nog niet droog, of in de praktijk bleek al dat dit niet effectief is. Dat is ook niet raar. Eerder heeft men in Engeland en Spanje er al ervaring mee opgedaan. Daar bleek het systeem van een vrijwillige gedragscode en zelfregulering zelfs een

tegenover gesteld effect te hebben. De aandacht voor ongewenste handelspraktijken bracht andere bedrijven op een idee en ze gingen ook over op de ongewenste handelspraktijken om geen concurrentienadeel te hebben.

Wat wel werkt leren ervaringen in Engeland. Daar is een organisatie die de handelspraktijken onderzoekt en bij overtreding geloofwaardige en serieuze sancties oplegt. Vergelijk de Autoriteit Consument en Markt (ACM, vroeger NMa) die de mededinging bewaakt zodat de consument een faire prijs betaalt. Een Autoriteit Producent en Markt (APM) zou in Nederland de handelspraktijken in de food- en agrimarkten kunnen bewaken zodat de producent een faire prijs ontvangt. ACM en APM samen kunnen er voor zorgen dat de consument niet teveel betaalt en dat de handel niet ten koste gaat van de primaire producent. De NAV pleit voor een APM in Nederland en andere landen, zo mogelijk in EU-verband.

Het doorbreken van de SuperMacht in de flessenhals van de voedselketen is geen eenvoudige zaak en de NAV kan het niet in haar eentje klaren. De vakbond werkt op dit thema nauw samen met andere organisaties in Nederland (o.a. een gezamenlijk seminar met de andere agrarische vakbonden) en internationaal met boeren-, consumenten en ontwikkelingsorganisaties in onder meer België, Frankrijk, Engeland, Duitsland, Polen en Tsjechië.

Markt- en prijsinformatie op hoger peil brengen

De NAV is al lang van mening dat de markt- en prijsinformatie van consumptieaardappelen voor de teler op een hoger peil gebracht moet worden. Nu het Productschap Akkerbouw wordt opgeheven lijkt er een unieke kans om dat te realiseren. De NAV zet in op markt- en prijsinformatie voor telers

die minstens zo goed is als de informatie waarover afnemers beschikken. Het is een van de stapjes op weg naar een gelijkwaardige positie van telers in de keten.

In de afleverperiode zijn de transactielijsten van VTA (gegevens door telers aangeleverd) en Agriprins (gegevens door de industrie aangeleverd), de noteringen van de landbouwbeurzen en de noteringen van de termijnmarkt beschikbaar. Ze laten de 'dagkoersen' zien en kunnen helpen het moment van verkoop en de verkoopprijs te bepalen. Wat betreft de transactielijsten zijn er kritische opmerkingen: de VTA-lijst zou laaggeprijsde transacties missen en Agriprins de hooggeprijsde transacties van handel, buitenlandse afnemers en export. Er is dus wat betreft de dagkoersen nog wel wat te verbeteren.

Ook als de informatie van de dagkoersen 'top' zou zijn, is deze informatie voor de teler onvoldoende om het beste moment van verkoop te bepalen. Naast prijsinformatie heeft de teler inzicht nodig in de markt, vraag en het aanbod, om zijn verkoopstrategie te bepalen. BAI van het Productschap Akkerbouw leverde tot nu (wekelijks) informatie over marktontwikkelingen en de verwachte productie in Nederland (oogstramingen) en voorraden (voorraadmeting). Ook VTA publiceert gegevens over areaal, voorraadmetingen en voorraden in Nederland en publiceert in NEPG-verband gegevens over areaal en productie in de EU-5. Wat betreft de verwerkingscijfers kan zowel BAI als VTA maandelijks gebruik maken van door de industrie (VAVI) aangeleverde verwerkingscijfers en door de handel (NAO) aangeleverde export- en importgegevens.

De markt- en prijsinformatie is volgens de NAV kwalitatief en kwantitatief (over vraagontwikkeling is vrijwel niets bekend) verre van optimaal, versnipperd en voor de teler niet gemakkelijk toegankelijk. In 2013 hebben NAV, VTA en LTO een aantal gesprekken gevoerd om te kijken of het mogelijk is om een informatiecentrum voor telers te creëren waar alle markt- en prijsinformatie beschikbaar is. De gesprekken hebben nog niet tot resultaat geleid. Daarnaast zijn er ook gesprekken gevoerd met de ketenpartners (naast LTO, VTA en NAV: VAVI en NAO) om de mogelijkheden van een Potato Plaza voor de hele keten te vormen. NAO en VTA hebben zich helaas teruggetrokken uit de besprekingen. Wel is de informatievoorziening voor de noteerders van de landbouwbeurzen veilig gesteld.

Areaal en ha-opbrengst bepalen aardappelprijs

Voor de telers van consumptieaardappelen in Nederland was oogst 2012 een goed jaar dankzij een kleiner areaal in Noordwest Europa na het dramatische oogstjaar 2011, een tegenvallende ha-opbrengst (ver beneden het 10-jarig gemiddelde) en het feit dat in de EU-5 niet alle aardappelen geoogst konden worden. Vooral de telers in het Verenigd Koninkrijk hadden grote problemen met de extreem natte herfst. Alles bij elkaar leverde dit in de EU-5 een oogst op van in 22,8 miljoen ton

op. Resultaten uit het verleden leren ons dat het kantelpunt voor goede prijzen bij ca. 23 miljoen ton ligt. De oogstperikelen in het Verenigd Koninkrijk resulteren in een grote vraag naar aardappelen en dat resulteert weer in een meer dan kostendekkend prijsniveau voor telers die beschikken over 'vrije aardappelen'.

De ervaringen uit het verleden bleken in 2013 weer op te gaan: na een jaar met goede prijzen volgt areaaluitbreiding. Dit ondanks waarschuwingen van de NAV en anderen. Het areaal consumptieaardappelen is in 2013 in de EU-5 ca. 4% groter dan in 2012. De areaaluitbreiding is mede beïnvloed door hogere contractprijzen waarmee de industrie de boer op ging om (verdere) areaalkrimp te voorkomen.

2013: een koud en laat voorjaar met matige groeiomstandigheden voor aardappelen. De vroege aardappelen voor de vers- en voor de fritesmarkt waren daardoor laat en de opbrengstverwachtingen niet hoog gespannen. Het resulteert in goede af-land-prijzen. Na de natte periode vanaf eind augustus in Nederland en omliggende landen, vertonen de nog groene percelen een onverwachte nagroei. In november past de NEPG zijn oogstverwachting aan van 23 naar ca. 24 miljoen ton. De termijnmarkt zakt en de prijzen op de fysieke markt houden geen stand. In december 2013 en januari 2014 liggen de prijzen weer een stuk onder kostprijsniveau. Er zijn (te) veel aardappelen, de fritesindustrie heeft een goede contractpositie en er is dwingend aanbod van aardappelen die niet al te lang bewaard kunnen worden. Vraag vanuit landen ten oosten van de EU-5 waar veel minder aardappelen zijn geoogst dan normaal, komt tot de jaarwisseling nog niet echt op gang. Eind 2013 is de hoop gevestigd op vraag uit het oosten met als resultaat een prijsstijging.

Het areaal consumptieaardappelen verdraagt geen uitbreiding als we een redelijke kans op rendabele prijzen willen hebben. Het kantelpunt voor redelijke prijzen ligt in EU-5 op ca. 22 miljoen ton. De

gemiddelde opbrengst in de EU-5 lag de afgelopen 10 jaar op ongeveer 46,5 ton/ha. Dit resulteert in een 'ideaal' areaal in Noordwest Europa van 480.000 ha. Het areaal van 532.000 ha in 2013 is zo gerekend te veel. Eigenlijk zou het areaal 10% moeten krimpen om een redelijke kans op kostendekkende prijzen te hebben. Uiteraard wordt de uiteindelijke gerealiseerde oogst deels ook bepaald door de ha-opbrengst en dus door de groeiomstandigheden in het betreffende seizoen. Echter een areaal dat bij een gemiddelde opbrengst een aanbod geeft dat in de buurt van de vraag ligt, geeft meer kans op een redelijk rendement dan een areaal dat alleen bij extreem lage opbrengsten een kostendekkende prijs kan opleveren. Het aanbod beter op de vraag afstemmen is een (noodzakelijke) stap om te komen tot faire, kostendekkende opbrengstprijzen te komen. Maar dan moet je natuurlijk wel weten hoe groot de vraag is.

Ken je kostprijs

Goed ondernemerschap is weten wat je product werkelijk kost, handig onderhandelen, 'ja' zeggen als een deal je past en 'nee' zeggen als de afnemer niet bereid is een faire prijs te betalen. De NAV meent dat telers 'nee' moeten durven zeggen als de afnemer de integrale kostprijs plus ondernemersmarge (bijv. 15%) niet wenst te betalen. De kostprijsberekening voor het eigen bedrijf is de eerste stap die je als teler kunt zetten. Als je je eigen kostprijs kent, ben je beter in staat de verkoopbesprekingen met de afnemer aan te gaan. Kostprijs plus marge zijn voor elk bedrijf anders. De NAV publiceerde ook in 2013 weer voorbeeldkostprijsberekeningen voor verschillende gewassen met de mogelijkheid voor akkerbouwers om op eenvoudige wijze kostprijsberekeningen voor de verschillende teelten op het eigen bedrijf.

Graanmarkt instabiel

Na een eindelijk een kostendekkende graanprijs in 2012 daalt prijs in 2013. Uit de jaarlijks door de NAV gepubliceerde voorbeeldkostprijsberekening blijkt dat voor teelt 2013 de opbrengstprijs weer

ruim onder de integrale kostprijs is gedoken. De NAV bepleit zowel in Brussel als Den Haag voor een faire, kostendekkende opbrengstprijz en een meer stabiele markt zonder enorme prijsschommelingen.

Afbraak EU-suikerbeleid

Het oogstjaar 2013 lijkt wederom een financieel goed jaar te worden voor de suikerbietentelers. De suikeropbrengsten zijn weliswaar kleiner dan in 2012 door het koude voorjaar en de relatief warme en droge zomer, maar lijken toch boven het vijf jaar gemiddelde uit te komen. Door de relatief hoge suikerprijzen in de EU zullen telers ook dit jaar een goede prijs voor de suikerbieten krijgen. De wereldmarktprijzen zijn inmiddels flink gedaald. Daardoor zullen de Europese suikerprijzen naar verwachting de komende jaren onder druk komen te staan.

Het nieuwe GLB voor de periode 2014 - 2020 is voor de toekomst voor suikerbietentelers minder gunstig. In 2017 zal er geen suikerquotering in de EU meer zijn, zo is in 2013 in EU-verband besloten. Na decennia eindigt de regulering van de suikerproductie in de EU. Ook de minimumbietenprijs zal komen te vervallen. Alleen de importheffing zal na 2017 voorlopig blijven bestaan. De consequenties zijn niet precies te voorspellen. Suikerunie heeft wel aangekondigd dat zij tot 2017 de toewijzing langzaam gaan verruimen met surplussuiker. De laatste jaren gaf de surplussuiker altijd een duidelijk lager rendement dan quotumbieten. Het verschil tussen de surplussuikerprijs en de quotumbietenprijs zal in 2017 komen te vervallen. De huidige EU productie van deze twee categorieën zijn ruim voldoende om de huidige suikermarkt voor consumenten te bedienen. De NAV verwacht dat het nieuwe suikerbeleid zal leiden tot structureel lagere prijzen die onder invloed staan van de sterke prijsschommelingen op de wereldmarkt. De Minst Ontwikkelde Landen zullen de concurrentie waarschijnlijk niet aan kunnen en binnen de EU zal de productie zich waarschijnlijk meer concentreren in de productiefste gebieden van Noordwest Europa. In andere gebieden kan dit leiden tot beëindiging van de suikerbietenteelt. Het rendement van de suikerbietenteelt zal de komende jaren waarschijnlijk dalen en meer gekoppeld zijn aan het graansaldo zoals nu al in Engeland het geval is.

De NAV is van mening dat het door de EU gekozen suikerbeleid de toekomstbestendigheid van het akkerbouwbedrijf in de EU en zeker in Nederland, er niet beter op maakt. De NAV vindt de verdere liberalisering van het suikerbeleid verontrustend maar blijft vechten voor het behoud van rendement voor de suikerbietenteelt. Productieregulering vanuit de (coöperatieve) suikerbietenfabrieken in de EU zal van groot belang zijn voor het behoud van dit rendement.

Uitdaging voor telers in NO Nederland en Avebe

Dankzij de hogere graanprijs en de daaraan min of meer gekoppelde hogere prijs van aardappelzetmeel, is Avebe in staat in 2012 een goede prijs uit te betalen voor zetmeelaardappelen. Echter in 2013 valt de prijs die Avebe betaalt voor zetmeelaardappelen toch wat tegen. Of Avebe in de toekomst in staat zal zijn telers een kostendekkende prijs te bieden, is ongewis. Veel hangt af van de graanprijs en dus van de aardappelzetmeelprijs en de mate waarin Avebe er in slaagt afscheid te nemen van laagwaardige zetmeelmarktsegmenten en uit te breiden in hoogwaardige markten en het op de markt brengen van innovatieve nieuwe producten. Bovendien zal het afhankelijk zijn van het succes van het verlagen van de kosten door onder meer efficiënter werken, energiebesparing en de opwekking van energie uit reststoffen.

De (geleidelijke) overgang naar een gelijke hectarepremie in 2019 in heel Nederland betekent voor akkerbouwers in Noordoost Nederland een inkomensverlies van tienduizenden euro's per jaar. Hoe dan ook zullen akkerbouwers in het gebied op zoek gaan naar mogelijkheden om het inkomensverlies te compenseren en te overleven. Verdere kostprijsverlaging, hoger renderende gewassen en een hogere prijs voor zetmeelaardappelen zijn drie routes. Verwacht mag worden dat de druk op Avebe toe zal nemen om een kostendekkende opbrengstprijs voor zetmeelaardappelen te betalen. De integrale kostprijs inclusief 15% ondernemers(risico)marge ligt bij een gemiddelde hectareopbrengst op ongeveer 11 eurocent per kilo. De huidige uitbetalingsprijs van Avebe dekt bij lange na niet deze kostprijs! Al met staat Avebe de komende jaren nog voor enorme uitdagingen. Datzelfde geldt voor de telers: het verlies aan inkomstenstoelagen compenseren. Daarbij geldt: telers kunnen niet zonder Avebe en Avebe kan niet voortbestaan zonder telers die bereid zijn duurzaam zetmeelaardappelen te telen.

Vooruit met kwaliteit en duurzaamheid

De Nederlandse akkerbouw staat op een hoog peil
en staat goed en betrouwbaar aangeschreven.

Kwaliteit daar gaan telers en de NAV voor.

En voor duurzaamheid.

Economisch en maatschappelijk duurzaam gaan bij de NAV hand in hand.

Pootaardappelen, kwaliteit voorop

Het jaar 2013 kan gekwalificeerd worden als een goed pootgoed jaar. De fysieke opbrengst was weliswaar kleiner dan de top-oogst van 2012, maar er is relatief weinig afgekeurd en de financiële vooruitzichten zijn voor oogst 2013 goed te noemen. Het geringe afkeuringspercentage is vooral te danken aan minder bacterieproblemen in het pootgoed mede dankzij het relatief mooie, droge groeiseizoen.

Op fytosanitair gebied waren het vooral de ringrotproblemen op Goeree Overflakkee die het hoofd geboden moesten worden. De NVWA heeft na de eerste vondsten een rigoureuze plan van aanpak gemaakt met strenge surveillance en strenge voorwaarden bij het schoonmaken van besmette bedrijven. In samenspraak met de belangenorganisaties waaronder de NAV, is door het Productschap Akkerbouw een hygiëneprotocol opgesteld om dergelijke besmettingen in de toekomst te voorkomen. Het gebruik van gecertificeerd pootgoed in de consumptieteelt, het niet meer mogen snijden van pootgoed op pootgoedbedrijven en het strikt gescheiden houden van de verwerking van pootgoed en consumptieaardappelen van vreemde herkomst, moet er toe leiden dat het probleem ringrot niet verder uit de hand gaat lopen. De resultaten op Goeree Overflakkee lijken hoopvol. Helaas heeft zich in de Veenkoloniën een nieuwe besmetting voorgedaan.

De kwaliteitsproblemen van pootgoed bij late leveranties aan Nederlandse telers zijn onderdeel van bespreking tussen pootgoedtelers en telers van consumptieaardappelen. Vooral een goede communicatie tussen leveranciers en afnemers speelt hierbij een cruciale rol. Pootgoed is kwetsbaar en vooral in het eindtraject kan het alsnog misgaan indien pootgoed niet de voorzorgsbehandeling

krijgt (tijdige acclimatisatie en een droge bewaring). Zowel keuringsinstanties als handelshuizen zullen vooral bij bulkverlading scherper toezien op de handhaving van de kwaliteit.

Het pootgoedkeuringssysteem zal de komende jaren een harmonisatie in de EU ondergaan. Daarbij zullen helaas de minimumnormen ten opzichte van de huidige Nederlandse, omlaag gaan. De NAV heeft zich uitgesproken om de huidige Nederlandse minimumnormen te handhaven. De NAK zou desnoods met een NAK norm-plussysteem kunnen komen of in het uiterste geval onafhankelijk kunnen blijven keuren op private labels van handelshuizen, waarbij de huidige Nederlandse normen minimaal gehandhaafd worden.

Bodemvruchtbaarheid en mineralen

Het jaar 2013 stond in het teken van aanpassingen in het nieuwe mestbeleid voor het 5e actieprogramma nitraatrichtlijn 2014-2017. Voor de akkerbouw gaan een aantal goede en slechte veranderingen per 1 januari 2014 in.

De slechte veranderingen zijn een verdere aanscherping in 2014 en 2015 van de fosfaatsnormen voor gronden met een relatief lage fosfaattoestand. Daarmee zal het gebruik van organisch stof bevattende dierlijke mest weer minder worden. De broodnodige verhoging van de organische stofvoorziening op bouwland wordt hierdoor beperkt. De fosfaatuitspoeling is bij lage Pw-getallen laag. Ook de stikstofnormen voor het zandgebied in Zuidoost-Nederland gaan voor mais en aardappelen met 20% omlaag. Dit zal vooral de optimale opbrengst van consumptieaardappelen in gevaar brengen. Daarnaast gaat in de zand- en lössgebieden de werkingscoëfficiënt van varkensdrijfmest omhoog van 60 naar 80 %. Ook dit zal de inpasbaarheid van varkensmest in deze gebieden verder verslechteren waardoor ook hierdoor het gebruik van dierlijke mest kan verminderen.

Er zijn echter ook een paar positieve ontwikkelingen te noemen. Voor de klei mogen de N-normen voor graan afhankelijk gemaakt worden van de historische opbrengsten, net zoals dat al het geval is bij suikerbieten en consumptieaardappelen. De reparatiebemesting van fosfaat op fosfaatfixerende gronden en gronden met een Pw lager dan 21 mag worden gerepareerd met dierlijke mest. Voor de stuifgevoelige gronden in de Veenkoloniën en Texel is mede dankzij het lobbywerk van de NAV een permanente vrijstelling voor bovengronds uitrijden van runderdrijfmest gegeven voor stuifbestrijding. Daarnaast zal er een calamiteitenregeling komen voor herstelbemesting.

De NAV is ondanks de behaalde resultaten in het lobbywerk niet tevreden met het huidige mestbeleid. Allereerst moet er ook voor graan, suikerbieten en aardappelen op de lichte gronden de mogelijkheid komen om historische opbrengstafhankelijke normen te krijgen net als op de klei. Daarnaast moet er de mogelijkheid zijn om onder zogenaamde equivalente maatregelen ontheffing te

krijgen voor bepaalde aangescherpte normen voor stikstof in Zuidoost-Nederland. De NAV denkt dat het stimuleren van maatregelen ter verhoging van het organische stof en vermindering van de uitspoelingsgevoeligheid, effectiever zijn om de Brusselse normen voor nitraat en water te halen dan het steeds maar aanscherpen van de stikstof- en fosfaatsnormen. Naast het toezien op een goede handhaving van de uitrijnormen zullen stimulerende maatregelen voor het opnemen van voldoende graan in het bouwplan en het toepassen van zoveel mogelijk groenbemesters beter voor het milieu zijn (qua uitspoeling). Bovendien leidt het tot verbetering van de productiviteit van de grond. De NAV zal vooral dit laatste instrument blijven inzetten om de huidige knelpunten zoveel mogelijk uit de weg te ruimen.

Zorgen over nieuwe etiketten chemische middelen

Hoewel het College voor de toelating van gewasbeschermingsmiddelen en biociden (Ctgb) het afgelopen jaar weer een aantal nieuwe gewasbeschermingsmiddelen heeft toegelaten, maakt de NAV zich vooral zorgen over de nieuwe etiketten van bestaande middelen. Het nieuwe WG (Wettelijk Gebruiksvoorschrift) laat vaak geen ruimte voor het meerdere keren toepassen van lage doseringen. Door deze bepaling wordt het steeds ingewikkelder om je aan de regels te houden. De NAV blijft zich inzetten om dit knelpunt op te lossen. De inzet geldt ook voor 'kleine toepassingen'.

‘Shut down’ onderzoek en innovatie

Door de voorgenomen opheffing van het Productschap Akkerbouw is 2013 voorlopig het laatste jaar geweest dat er collectief onderzoek kon worden uitgevoerd. Wel zijn de wensen voor onderzoek voor 2014 en later nog geïnventariseerd en is een prioriteitenlijst gemaakt voor onderzoek in de komende jaren. De onderzoekswensen en de prioriteitenlijst zijn ‘op de plank’ gelegd aangezien er in ieder geval in 2014 geen financiering voor is. Het Ministerie van Economisch Zaken maakt mooie sier met het om zeep helpen van collectief gefinancierd praktijkonderzoek en noemt dit ‘lastenverlichting’ voor het bedrijfsleven. In werkelijkheid moeten we in klein verband zelf onderzoeken laten uitvoeren of blind varen op de (niet onafhankelijke) tabellen op dure folders van commerciële industrieën. Samen met NAK-Akkerbouw en LTO-Akkerbouw zet de NAV zich in voor onafhankelijk, collectief gefinancierd onderzoek in de toekomst.

Terughoudend over genetische modificatie

Genetische modificatie is het afgelopen jaar niet vaak in het nieuws geweest en de opstelling van de NAV hierin is ook niet veranderd. Zonder de vooruitgang in de veredeling te willen blokkeren, is de NAV van mening dat het terughoudende beleid in de EU, voor de akkerbouw een goede keuze is.

Proef de sfeer op het veld!

In 2013 heeft voor het eerst de Week van de Akkerbouw (27 t/m 31 augustus) plaats gevonden. Deze week werd georganiseerd door de Begeleidingscommissie Akkerbouw PR(BAP) van het Productschap Akkerbouw. Vanuit de NAV werd hieraan deelgenomen door Hans van Kessel. In de week vond een seminar, een pannenkoekenwedstrijd voor de jeugd en een open dag op akkerbouwbedrijven plaats. Aan de open dag deden ook een aantal bedrijven van NAV-leden mee. Al met al leverde de 'Week van de akkerbouw' heel veel positieve aandacht in de media op. Bij de evaluatie is afgesproken om in ieder geval de 'open dag' in de toekomst te herhalen.

Samen met anderen

Opkomen voor de akkerbouwbelangen doet de NAV soms alleen.

Waar mogelijk zoeken we samenwerking met anderen.

De samenwerking met anderen beschrijven we hier.

Ontmanteling Productschap Akkerbouw

Binnen het Productschap Akkerbouw vinden de voor akkerbouwers belangrijkste werkzaamheden plaats in de Commissie Teelt (CT) die een vrijwel bindende adviesfunctie heeft richting het bestuur van het productschap. Het werk in de CT vindt in 2013 plaats onder het gesternte van de voorgenomen opheffing van het Productschap Akkerbouw per 1 januari 2014. In de loop van 2013 wordt echter duidelijk dat de overheid niet in staat is tijdig een aantal taken over te nemen. Voor deze taken wordt de opheffing met een jaar uitgesteld. Vanuit de CT is de ontwikkeling tot opheffing sterk bekritiseerd, omdat het Productschap een prima platform is om voor Nederland nuttige teeltvoorschriften als verordening in te stellen zodat waardevolle maar kritische teelten naast elkaar uitgevoerd kunnen worden. Ook gezamenlijk onderzoek medegefinancierd door de primaire sector zal niet op vrijwillige basis uitgevoerd kunnen worden. Daarnaast was de gezamenlijke Nederlandse week voor de akkerbouw met een landelijke open dag voor de gehele akkerbouw op zaterdag 31 augustus met gemiddeld 200 bezoekers per bedrijf een groot succes om de moderne akkerbouw bij het 'publiek' onder de aandacht te brengen.

Vanuit de CT is door de NAV, LTO-Akkerbouw en NAJK-Akkerbouw in overleg met het Ministerie van Economische Zaken bereikt dat de teeltvoorschriften worden voortgezet via wetten of algemene maatregelen van bestuur. Wel zal het toezicht formeel via de NVWA verlopen en overtredingen niet via het 'tuchtrecht' maar via het 'strafrecht' verlopen. De insteek hierbij is dat de kwaliteit van onze akkerbouwproducten van hoog niveau moeten zijn en de exportmarkten behouden kunnen worden. Gedurende 2013 zijn twee nieuwe teeltverordeningen afgekondigd. Dit betreft een snijverbod van pootgoed voor de pootaardappelteelt. Om het gevaar van verspreiding van ringrot in de aardappelkolom te voorkomen werkt de CT mee aan betere hygiëne maatregelen in het hygiëne protocol van de NAO met de aardappelverwerkers, handelaren en de telers. Snijden van pootgoed is een dermate groot risico dat besloten is op pootgoedbedrijven het snijden van pootgoed voor zowel poot- als consumptieaardappelteelt te verbieden. Hieruit volgt dus automatisch het integrale snijverbod voor de pootaardappelteelt. Een tweede probleem vormt de verspreiding van de koprotschimmel in de uienteelt. In de afgelopen jaren zijn de koprotbesmettingen waarschijnlijk

vanuit afval- of voorraadhopen toegenomen. Vanaf 1 januari 2014 geldt een afdekplicht voor uien, ook zonder dat er zichtbare groene delen (valse meeldauw) zijn.

Grote onderzoeksprogramma's zoals het Masterplan Mineralen Management en het aaltjesbeheersingsplan zijn in 2013 tot een afronding gekomen. In verband met de opheffing van het Productschap Akkerbouw zijn in 2013 wel de onderzoekswensen voor 2014 en daarna geïnventariseerd, maar heeft geen aanbesteding plaatsgevonden. Het wachten is op een nieuwe financieringsgrondslag die door de overheid is goedgekeurd. Het is duidelijk dat deze 'shut down' schadelijk is voor de ontwikkeling van de Nederlandse akkerbouw.

De markt en prijsinformatie voor granen is per 1 januari 2014 vanuit het PA overgeheveld naar het Ministerie van Economische Zaken, en zal wegens EU-verplichtingen blijven bestaan. De proef met aardappelprijsinformatiesysteem 'Agriprins' wordt door het PA afgerond en aangeboden aan private partijen. Hetzelfde geldt ook voor de markt- en prijsinformatie voor uien (BUI) en aardappelen (BAI)

Uitwisseling met de andere vakbonden

In 2013 is periodiek overlegd met de andere vakbonden, te weten NVV (varkenshouders), NMV (melkveehouders), NVP (pluimveehouders). Van gedachten is gewisseld over actuele kwesties als het GLB, de opheffing van de productschappen en het mineralenbeleid. Gezamenlijk is op aantal punten actie ondernomen te weten: voor een beter ganzenbeleid, een fatsoenlijke afhandeling van de ellende rond de Deutsche Bank en voor een krachtiger positie van de primaire producenten in de voedselketen. Over het laatste onderwerp is op 18 maart gezamenlijk een seminar georganiseerd waarop onder meer de handelwijze van de mededingingsautoriteit werd gelaakt. 'De NMa is eenzijdig gericht op consumentenvoordeel en heeft weinig oog voor de machtongelijkheid tussen kleine producenten en multinationale foodprocessors en supermarkt-inkooporganisaties.'

Samenwerking NAV met VTA en LTO

Als belangenorganisatie weet de NAV dat samenwerking en coalitievorming een 'must' is. Immers, het gaat er niet om binnen de eigen kring het gelijk te hebben, maar om wat voor de leden en de sector te bereiken. Binnen het speelveld van de Nederlandse akkerbouw zijn de mogelijkheden snel in kaart gebracht. De NAV is de enige pure akkerbouw belangenbehartiger. De jonge boeren, waar onder akkerbouwers, tot aan 35 jaar oud zijn verenigd in het NAJK. De meeste akkerbouwers zijn aangesloten bij een van drie algemene belangenorganisaties LTO Noord, ZLTO of LLTB. Specifiek voor prijs- en marktinformatie kennen we nog de dienstenorganisatie VTA.

In januari 2013 zijn de besturen van NAV en VTA een onderzoek gestart of samenwerking tussen de organisaties een meerwaarde voor de leden zou kunnen opleveren. Het werk van de VTA behelst markt- en prijsinformatie voor aardappelen en uien, maar ook voor peen, knolselderij en granen. Het werk van VTA kenmerkt zich als het verzamelen en beschikbaar stellen van markt- en prijsinformatie door en voor boeren. De VTA houdt zich niet bezig met collectieve belangenbehartiging, maar heeft wel belangstelling voor zaken die met name de aardappelteelt raken. De samenwerking tussen VTA en NAV uit zich tot nu toe in een samenwerking tussen de NAV-werkgroep consumptieaardappelen en het VTA-bestuur. De leden en besturen van beide organisaties moeten zich in het komende jaar uitspreken over of en hoe de samenwerking gecontinueerd wordt.

De naderende opheffing van het Productschap Akkerbouw berooft de akkerbouw ook van een gezamenlijk platform. Toch is het duidelijk dat gezamenlijk optreden meerwaarde kan hebben en de akkerbouwbelangen samen effectiever behartigd kunnen worden. In het verslagjaar hebben NAV, LTO-Akkerbouw en NAJK-Akkerbouw gezamenlijk hard gewerkt aan de vorming van een producentenorganisatie akkerbouw voor alle akkerbouwgewassen. Eind 2013/begin 2014 is helaas gebleken dat zo'n organisatie niet binnen de regels van de EU opgericht kan worden. De focus is nu gericht op het vormen van een Inter Branche Organisatie Akkerbouw waarin alle schakels van de akkerbouwketen verenigd zijn, zodanig dat de telers zeggenschap hebben over de aangelegenheden die hen aangaan. In 2014 moet blijken of de IBO Akkerbouw daadwerkelijk opgericht wordt, of de overheid de organisatie wil erkennen en of de overheid bereid is voor innovatie en onderzoek en de daarbij behorende heffingen een algemeen verbindend verklaring af te geven.

Om tot afstemming van beleid te komen hebben de vakgroep akkerbouw van LTO en het bestuur van de NAV twee keer gezamenlijk vergaderd. Duidelijk is geworden dat de standpunten over een aantal onderwerpen dicht bij elkaar liggen. Echter de NAV kan naar 'buiten' optreden zonder de invloed van andere sectoren, terwijl bij LTO de belangen worden gepresenteerd door het collectieve LTO Nederland. Het NAV-bestuur en de vakgroep akkerbouw LTO zullen in 2014 contact met elkaar houden en waar mogelijk zaken op elkaar afstemmen en gezamenlijk actie ondernemen.

Overlast ganzen beter aanpakken

Het in 2012 tot stand gekomen G7-akkoord voor de bestrijding van de overlast van ganzen is in 2013 geploft. Het is dus nu aan iedere provincie afzonderlijk om tot een plan/aanpak te komen. De NAV is weinig gelukkig met een beleid dat van provincie tot provincie verschilt. Positief is dat de beide uitvoerende jagersorganisaties, de KNJV en NOJG, bezig zijn met het opstellen van een jagersvisie die breed draagvlak onder de jagers moet krijgen. NMV en NAV volgen de ontwikkelingen nauw.

Met andere maatschappelijke organisaties in NL

In het Platform ABC werkt de NAV samen met o.a. de Nederlandse Melkveehouders Vakbond en andere maatschappelijke organisaties om te pleiten voor een ander landbouwbeleid waarbij niet globalisering maar regionalisering het uitgangspunt is. Bij een dergelijk beleid heeft de overheid de mogelijkheid om markten te reguleren en is het mogelijk het aanbod beter op de vraag af te stemmen, zodat boeren kostendekkende prijzen voor hun producten kunnen krijgen. ABC is zich aan het ontwikkelen tot het Nederlandse Platform van Voedselsoevereiniteit en maakt daarmee deel uit van een wereldwijde beweging.

ABC doet mee in het internationale platform AlternativenTradenMandate, waarin gepleit wordt voor een andere handelspolitiek van de EU. Verder is ABC samen met het Voedsel Anders netwerk bezig een conferentie te organiseren op 27 en 28 februari 2014 waarin een brede discussie wordt gehouden over de verschillende systemen voor voedselproductie en de toekomstbestendigheid daarvan.

De boerenmanier van Via Campesina in Brussel

De NAV is aangesloten bij Via Campesina Europa. Via Campesina betekent 'de boerenmanier' en ook 'de weg van de boer'. Via Campesina gebruikt bewust de begrippen 'boer, campesina, peasant, paysan' om de bijzondere verbinding van de agrariër met zijn leefomgeving en sociale plattelandsstructuur aan te duiden. Het begrip duidt ook op een meerwaarde van boerenbedrijven, die verder strekt dan een puur economische waarde.

In 2013 is door Via Campesina een bijzondere stap gezet. Er is een overeenkomst getekend met de FAO, de voedsel en landbouworganisatie van de Verenigde Naties. De FAO erkent de wereldorganisatie van boeren La Via Campesina als volwaardige gesprekspartner voor landbouw en voedsel. In de commissie voor voedselzekerheid (CFS) is gestart met een reeks 'regionale consultaties', gesprekken met belangenorganisaties uit de maatschappij (Civil Society Mechanism). Via Campesina Europa is in Rome zichtbaar aanwezig en oefent invloed uit op de besluitvormingsprocessen van de FAO.

De Europese Coördinatie Via Campesina heeft een kritische inbreng in het Internationale Jaar van Familie Landbouw (International Year of Family Farming). Het kan helaas geen feestje worden aangezien door besluiten van de Europese Unie, zoals het nieuwe Europese landbouwbeleid, veel boerenbedrijven in de knel komen en verdwijnen. Via Campesina brengt de maatschappelijke waarde van de boerenmanier onder de aandacht. Boerenargumenten tussen het grote geld en de grote belangen van de levensmiddelenindustrie, veevoerindustrie en de agroconcerns.

De Europese Coördinatie Via Campesina werkt met maatschappelijke organisaties aan meer marktmacht voor boeren. Zo ijvert de organisatie voor een Europese regulering van eerlijke inkooppraktijken voor de inkooporganisaties van supermarkten. Ook werkt Via Campesina aan kortere, lokale ketens. Voedselveiligheid is beter gewaarborgd door korte ketens, door boer en consument uit de anonimiteit te halen en dichter bij elkaar brengen.

Verder is er in 2013 veel activiteit geweest rond de zaadwetgeving. De Europese Unie wil regulering invoeren op uitgangsmateriaal. De ingewikkelde juridische voorstellen maken de weg vrij voor verankering van patenten op zaden, verdwijning van publieke keuringsinstanties en een verdere beperking van de mogelijkheden van boeren om eigen zaaizaad te vermeerderen en te gebruiken. Via Campesina voert een sterke lobby om de biodiversiteit en autonomie van boeren te waarborgen. Het Europees Parlement heeft eind 2013 het voorstel van de Europese Commissie verworpen. De strijd is nog niet gestreden en zal de komende jaren verder gaan.

In 2013 zijn ook de onderhandeling voor het vrijhandelsverdrag tussen de EU en VS begonnen. Dit verdrag is vooral gericht op het wegnemen van belemmeringen en bescherming van investeerdersrechten. De VS willen af van de 'belemmeringen' die zij ervaren van Europese en nationale wetgeving op het gebied van voedselkwaliteit, milieu en gezondheid. In de VS is veel meer toegestaan onder meer wat betreft het gebruik van hormonen, toxische stoffen en genetische modificatie (gmo). Verder kan de bescherming van de investeerders tegenover de staat leiden tot forse claims van Amerikaanse bedrijven tegen Europese en nationale overheden, wanneer zij met regelgeving de winst of toekomstige winst van bedrijven in gevaar brengen. Het publieke belang komt hierdoor in de knel. Dit onderwerp is gestart in 2013 en zal ook in 2014 volop aandacht vragen. Niet alleen de inhoud van het vrijhandelsverdrag, maar ook het proces is zorgwekkend. De Europese Coördinatie Via Campesina is, samen met haar bondgenoten in andere sectoren, actief om het publiek bewust te maken van de impact van dit verdrag. Dit wordt inzet bij de verkiezingen van het Europees Parlement. Het verdrag moet volgens Via Campesina van tafel om de boeren en burgerrechten in Europa te kunnen blijven waarborgen.

De NAV heeft via Via Campesina de mogelijkheid om te participeren in adviesgroepen bij de Europese Commissie en blijft via korte lijntjes op de hoogte van bijvoorbeeld het suikerbeleid, het graanbeleid, het eiwitbeleid, de onderzoeksbudgetten en andere ontwikkelingen op Europees niveau.

Activiteiten NAV-regio's in 2013

Regio Noord

In juli 2013 heeft regio Noord weer twee zomerexcursies georganiseerd, waar ook het nieuwe regiobestuurslid Hans Anema is gepresenteerd. Op 22 juli waren leden te gast bij de familie Werkman in Warffum. Het bedrijf is voornamelijk gericht op pootgoed en past als een van de eerste bedrijven druppelirrigatie in miniknollen toe. Met veel passie is de bedrijfsfilosofie uitgelegd met een rondleiding op het bedrijf. Aan het eind van de avond is vanuit de NAV-pootgoedcommissie nog kort op een aantal actualiteiten ingegaan.

Op 23 juli waren NAV-ers uit de regio Noord op bezoek bij de familie Sijtsma in Pingjum voor de tweede zomerexcursie. Sijtsma doet al een aantal jaren aan Niet Kerende Grondbewerking (NKG) en deelt zijn praktische ervaring met de groep. Jaap van het Westeinde van SPNA geeft theoretische achtergrond over NKG en deelt de praktijkervaring van proefboerderij Ebelsheerd met de aanwezigen. Een en ander wordt geïllustreerd door het graven van een profielkuil. Na het verder bekijken van het bedrijf van de familie Sijtsma wordt, evenals in Warffum, de excursie afgesloten met een broodje hamburger en een borrel.

Op 3 december komen we in kleine kring bijeen met als gastspreker Niek Koning, dit als onderdeel van de landelijke toer. Zijn uiteenzetting lokt een goede discussie uit. Kernwoorden van de avond zijn betrokkenheid van jonge akkerbouwers, goede belangbehartiging, een gelijk Europees speelveld en kostendekkende prijzen.

Regio Noordoost

'Kansen en bedreigingen voor akkerbouwers in Noordoost-Nederland', dat was het thema van de regiobijeenkomst op 30 januari te Borger. Voor akkerbouwers op de zand- en veenkoloniale gronden in Noordoost Nederland staan er grote belangen op het spel. De afbraak van het zetmeelbeleid is een feit, van het EU-suikerbeleid blijft weinig over en door het steeds verder afkalven van het graanbeleid wordt de graanprijs, en daarmee de prijs van zetmeelaardappelen, meer en meer afhankelijk van de grillen van de wereldmarkt. En Nederland moet over naar een gelijke hectarepremie en moet vergroenen. Dat gaat telers in Noordoost-Nederland tienduizenden euro's kosten. Op de goedbezochte bijeenkomst hield Herman Snijders, beleidscoördinator Gemeenschappelijk Landbouw Beleid van het ministerie van Economische Zaken een presentatie met als titel 'Het nieuwe EU-landbouwbeleid en de gevolgen voor de akkerbouw in Noordoost-

Nederland'. NAV-voorzitter Teun de Jong pleit 'Voor beter EU-landbouwbeleid en praktisch vergroenen'.

Regio Noord-Holland

Regio Noord-Holland heeft in 2013 twee goede bijeenkomsten gehad. Enkele jonge akkerbouwers uit de regio toonden zich bereidt de NAV-kar mee te helpen trekken. De bijeenkomsten van januari en december hadden een leuke opkomst. Wat opviel was dat er nu meer jongere leden aanwezig waren. Er werd aandachtig naar de inleiders geluisterd en heel constructief mee gediscussieerd over 'Actualiteiten EU-landbouwbeleid', m.m.v. NAV-voorzitter Teun de Jong en 'De graanmarkt nu en in de toekomst, hoe je indekken tegen (sterke) prijsschommelingen' m.m.v. Alex Blonk (handelaar in granen, zaden en peulvruchten, kruiden en specerijen en vice-voorzitter Comité van Graanhandelaren).

Regio Midden

In Flevoland en aanliggende gebieden was te merken dat de resultaten van oogst 2012 goed waren voor vrijwel alle gewassen. Akkerbouwers konden daardoor weer de noodzakelijke investeringen doen. De meesten bleven wel voorzichtig omdat na een goed jaar de resultaten doorgaans weer wat minder zijn. Ook in Flevoland was het voorjaar laat en koud. De groeiomstandigheden waren het hele seizoen verre van optimaal. De algemene verwachting was dat de ha-opbrengsten ver onder het niveau zouden komen te liggen van wat men gewend was. Voor de vroege aardappelen en vooral voor de uien klopte dat ook. De latere aardappel percelen bleken nog een ongekennde nagroei te kunnen geven en dus een opbrengst die nog meeviel. Oogst leverde in 2013 vrijwel nergens grote problemen op ondanks het feit dat er zo nu en dan behoorlijk natte perioden zijn geweest. Het jaarcongres was in Flevoland, daarnaast zijn er geen ledenavonden georganiseerd. Wel zijn er twee bijeenkomsten geweest waar vooral ook jongere leden persoonlijk voor zijn uitgenodigd. Het doel hiervan is om als NAV-bestuur beter te weten wat er onder de leden leeft en om de binding van de leden met de NAV te verbeteren.

Regio Zuid/Zuidwest

Op het kruispunt van Zeeland, Brabant en Zuid-Holland in de Grevelingen in Bruinisse hebben we op 14 januari een bijeenkomst gehad over de Graanhandel. Fred Klein van het Productschap Akkerbouw schetste de positie van de graanprijzen tegenover de prijsindex van de gezinsconsumptie. Hoewel we denken met een prijs ruim boven de 200 Euro een goede graanprijs te ontvangen, blijkt dat de prijs na 50 jaar nauwelijks gestegen is. Toch kunnen we met onze moderne bedrijfsvoering

voor deze prijzen redelijk concurreren op de wereldmarkt. Het gevaar van een toenemende productie gevolgd door lagere prijzen, zoals recent in 2008 ook is gebeurd, moeten we echter niet onderschatten.

Alex Blonk van het Comité van Graanhandelaren schetste ons hoe we gebruik kunnen maken van een tijdelijke opleving in de markt door verkopen via de agrarische termijnmarkt. Eventueel via tussenkomst van handelaren of coöperaties kunnen we de verkoopprijs lang van tevoren op een redelijk niveau vastzetten. Natuurlijk hebben wij de positie van de NAV hierin ook aan de orde gesteld. Een goedgevulde zaal kon met een positief gevoel het jaar beginnen.
